

Notitie uitwerking motie Burgerberaad – Omgevingsvisie

Besproken in de raads werkgroep Burgerberaad-Omgevingsvisie op 23 september 2021, vastgesteld met inbegrip van verwerkte (en ter accordering voorgelegde) tekstuele wijzigingen.

Op weg naar een Burgerberaad (en hoe dan) ??

De gemeenteraad heeft in een aangenomen motie uitgesproken ten behoeve van het opstellen/vaststellen van de Omgevingsvisie op zoek te willen gaan naar de mogelijkheid om een Burgerberaad te organiseren. Ter uitwerking van de motie is een raads werkgroep ingesteld, die een oriëntatie heeft laten uitvoeren hoe hieraan (mogelijk) vorm te geven. Daarvoor is inbreng geleverd door de externe opdrachtnemers voor het opstellen van de Omgevingsvisie en door ingeschakelde externe deskundigheid op het terrein van participatiedemocratie. Voorts is overlegd met een vertegenwoordiging van het college en de programmamanager Omgevingswet.

Het resultaat van de oriëntatie wordt weergegeven in deze notitie.

De raads-werkgroep heeft een concept-notitie en daaraan ten grondslag liggende informatie en praktijkervaringen besproken.

Omgevingsvisie

De Omgevingsvisie is een (door de gemeenteraad vast te stellen) integrale langetermijnvisie voor de gehele fysieke leefomgeving van de gemeente en haar grondgebied. Elke gemeente is wettelijk verplicht in 2024 over een Omgevingsvisie te beschikken. Deze dient als ‘kompas van de raad’ voor het college bij het oordelen over verzoeken om af te wijken van het geldende Tijdelijke Omgevingsplan.

Bij invoering van de Omgevingswet fungeren de alsdan geldende bestemmingsplannen als Tijdelijk Omgevingsplan, tot het moment waarop zij zijn omgezet in het definitieve Omgevingsplan.

Het is wenselijk om reeds bij invoering van de Omgevingswet (voorzien op 1 juli 2022) over een door de raad vastgestelde Omgevingsvisie te beschikken, waarmee het college gelegitimeerd en gemotiveerd besluiten kan nemen over initiatieven die afwijken van het dan geldende Tijdelijke Omgevingsplan.

Het ligt in de bedoeling deze “Omgevingsvisie 1.0” beleidsneutraal te laten zijn: het zal een bundeling zijn van de bestaande beleidsdocumenten en ontwikkelde visies. Immers, veel beleid is kortgeleden vastgesteld (veelal met ruime mogelijkheden voor inbreng van inwoners) en daarmee actueel. De Omgevingsvisie is daarmee ook geen einddocument in het proces, maar juist het vertrekpunt in de beleidscyclus. De visie legt daarmee de basis voor programma’s en het Omgevingsplan, maar vraagt ook monitoring, evaluatie en bijstelling. En daar kan ook het participatieproces starten.

Actuele planning vaststellen Omgevingsvisie

Gelet op de invoeringsdatum van de Omgevingswet betekent het voorgaande dat de raad (in nieuwe samenstelling na de verkiezingen in maart 2022) voor 1 juli 2022 de “Omgevingsvisie 1.0” zal moeten

vaststellen. Vooruitlopend daarop zal de raad (in huidige samenstelling) in de gelegenheid worden gesteld in januari/februari 2022 een ontwerp-Omgevingsvisie te bespreken, waarna deze in procedure kan worden gebracht voor het indienen van eventuele formele zienswijzen.

Na vaststelling door de raad kan - mede aan de hand van actuele ontwikkelingen – successievelijk worden bezien welke onderdelen van de Omgevingsvisie, c.q. welke thema's in discussie kunnen of moeten worden gebracht om tot actualisering te komen. Niet hoeft periodiek de gehele visie te worden heroverwogen, maar bijstelling kan wanneer daar aanleiding voor is.

Participatie -- Burgerberaad

“De ruimte is van ons allemaal”: hoe we die verdelen en inrichten is een zaak van alle inwoners. Een breed draagvlak voor een visie op de inrichting van de ruimte is noodzakelijk. Gelet op recent doorlopen processen (met mogelijkheden voor inwoners om betrokken te zijn en inbreng te leveren) mag er van uitgegaan worden dat dat brede draagvlak er is voor een ‘beleidsneutrale’

“Omgevingsvisie 1.0”. Voor direct na vaststelling te voeren discussies naar aanleiding van actuele ontwikkelingen en nieuwe inzichten is het wenselijk brede participatie te organiseren. In lijn van de door de raad aangenomen motie wordt voorgesteld een doorsnee van de inwoners van de gemeente in een ‘**Burgerberaad**’ te betrekken bij de doorontwikkeling van de Omgevingsvisie en daarbij te maken keuzes. Omdat het dan om een thema of een deelgebied gaat zullen de inhoud van het beraad en de van deelnemers te vragen inbreng/tijdsbesteding overzichtelijk en behapbaar zijn.

Door het Burgerberaad te laten starten met het voeren van een ‘**waarden-discussie**’ wordt een basis gelegd voor doorontwikkeling en actualisatie van de “Omgevingsvisie 1.0”. Daarbij zijn vragen aan de orde als: “welke waarden kennen we toe aan een deelgebied?”, “hoe differentiëren we v.w.b. aan die gebieden toe te kennen waarden?” en “wat betekent het voor een gebied wanneer daar een bepaalde waarde aan wordt toegekend?”. Het resultaat van het Burgerberaad is dan een “**Waardenkaart**”, die ook kan worden gebruikt als onderlegger voor het op te stellen Omgevingsplan.

Wie aan het Burgerberaad deelnemen willen we via loting bepalen. Toerusting van deelnemers met informatie, achtergrond en scholing kunnen er aan bijdragen drempels te verlagen, zodat elke ingelote inwoner kan deelnemen. Daarmee wordt bereikt dat participatie niet alleen voorbehouden is aan de gebruikelijke vertegenwoordigers van maatschappelijke (belangen)organisaties. Voor hen (en alle inwoners) blijft er gelegenheid om via de reguliere weg inbreng te leveren (zienswijze op een ontwerp-wijziging op de visie) en kan desgewenst flankerend inbreng voor het Burgerberaad worden georganiseerd.

Ook kan bij de door de raad vast te stellen uitwerking hoe het Burgerberaad in te richten worden overwogen een aantal zetels te reserveren voor (in te loten of voor te dragen) vertegenwoordigers van specifieke doelgroepen (zoals energie-coöperaties, landeigenaren, natuurorganisaties, ondernemersorganisaties en dorpsbelangen-verenigingen).

Van belang is dat deelnemers aan een participatie-traject moeten ervaren dat er ‘iets’ met hun inbreng is/wordt gedaan. Het meest vergaand is dat de raad vastlegt de uitkomst van het Burgerberaad over te zullen nemen. Om een Burgerberaad succesvol te laten zijn, dient de raad uit te spreken bij een goed verloop het resultaat in principe over te zullen nemen. Vrijblijvend omgaan met de uitkomsten draagt niet bij aan vertrouwen. De raad kan de vaststellings-bevoegdheid niet uit handen geven en zichzelf op voorhand ook geen verplichting opleggen, maar zal alleen op basis van

zwaarwegende (uitlegbare en verdedigbare) overwegingen kunnen afwijken van een door het Burgerberaad voorgelegd resultaat.

Burgerberaad - tijd nodig voor voorbereiding

Het instellen van en voorbereidingen treffen voor een Burgerberaad kost tijd: besluitvorming (over instellen, bevoegdheden, spelregels, budget), inschakelen expertise en ondersteuning (bureaus benaderen, aanbesteden), communicatie, loting, aanschrijven/informereren/toezeggen en kennisoverdracht zullen minimaal een periode van vijf tot zes maanden beslaan. Daarna zal het daadwerkelijke beraad kunnen plaatsvinden, waarvoor ook voldoende tijd dient te worden uitgetrokken.

Wanneer het streven gericht is op het starten met een Burgerberaad na vaststelling van de “Omgevingsvisie 1.0” is er voldoende voorbereidingstijd. Een eerdere start in relatie tot de Omgevingsvisie ligt, gelet op het hiervoor geschetste traject, niet voor de hand.

Na een positief besluit op basis van deze notitie om het instellen van een Burgerberaad voor te bereiden zal de raad aanvang 2022 een Projectomschrijving moeten vaststellen en een budget beschikbaar dienen te stellen. Daarna kan gestart worden met de concrete voorbereidingen voor en de inrichting van een Burgerberaad.

Als richtlijn voor een beschikbaar te stellen budget dient gedacht te worden aan een bedrag tussen € 50.000 en € 100.000,-. Daarbij als uitgangspunt te nemen dat er intern (ondersteunende) organisatiekracht kan worden ingezet en benodigde (participatie)expertise zoveel mogelijk regionaal kan worden betrokken bij andere overheidsorganisaties en kennisinstituten.

Burgerberaad – inbedden in breder participatiebeleid

We willen graag meer en andere mensen bereiken en betrekken bij hun leefomgeving en het gemeentelijk beleid. Daarom wordt er een bredere visie op participatie ontwikkeld. Deze zal binnenkort worden voorgelegd aan de raad. Het is wenselijk verschillende instrumenten in te zetten en te experimenteren met invloed van inwoners. Dat kan op meerdere fronten en manieren. Hoe de participatie wordt vormgegeven is een zoektocht, waarbij experimenteren niet uit de weg gegaan wordt en waarmee, vooruitlopend op de vast te stellen visie, ook reeds een start is gemaakt met een digitaal platform. Wel is een belangrijk uitgangspunt dat wat georganiseerd wordt ‘behapbaar’ dient te zijn en dat we goed moeten doordenken hoe een zorgvuldig democratisch proces te organiseren.

Een Burgerberaad zal een (prominent) onderdeel moeten zijn van een breder palet aan initiatieven en instrumenten.

Ervaringen elders laten zien dat het stellen van een heldere, afgeperkte vraag bijdraagt aan zinvolle discussies en goede en geaccepteerde resultaten. Een voorbeeld is de gemeente Eupen (Duitstalig België): daar functioneren met succes een Agenderend Burgerberaad (kan bepalen welk thema/vraagstuk op de agenda van de raad moet) en Burgerpanels (discussie en adviezen/voorstellen over gerichte vraagstukken).

Voor het betrekken van inwoners bij de doorontwikkeling van de Omgevingsvisie kunnen in de loop der tijd ook andere participatie-instrumenten worden ingezet. Het doel is met name om de invloed van inwoners op de lokale besluitvorming te verankeren. Daarbij is het ook denkbaar, aan de hand van de opgedane ervaring, een Burgerberaad breder in te zetten op meerdere beleidsterreinen.

Samenstelling raads werkgroep

Voorzitter: Jan Willem Nanninga

Leden: Stefan van Keijzerswaard, Henk Koopmans, Mariska Markhorst, Erwin Venema, Linda Visser

Adviseurs: Liesbeth van de Wetering, Eltjo Dijkhuis, Esther Dob, Roel Gosker (initieel Jan Oosterkamp en Janneke Schurer/Bügel Hajema).

Beslis punten:

1. Na vaststellen van een beleidsneutrale “Omgevingsvisie 1.0” (voorzien voor ingang van de Omgevingswet op 1 juli 2022) voor periodiek gewenste actualisatie van de visie brede participatie organiseren, te starten met een ‘waarden-discussie’ leidend tot een ‘waarden-kaart’.
2. Voorbereidingen treffen om ter invulling van de gewenste participatie een ‘Burgerberaad’ in te stellen, waarvoor inwoners rechtstreeks - na loting - worden ‘uitgenodigd’ om deel te nemen.
3. De griffie opdracht verstrekken om, in samenwerking met de ambtelijke organisatie, een Projectplan op te stellen voor instellen van een ‘Burgerberaad’, op basis waarvan de raad daarover een besluit kan nemen en een budget beschikbaar kan stellen.
4. De ingestelde raads werkgroep continueren ter begeleiding van het opstellen van het Projectplan en verdere uitwerking daarvan.